

Motion till riksdagen

2007/08:Sf277

av Lars Ohly m.fl. (v)

Flykting- och immigrationspolitiken

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	3
3	Inledning.....	6
4	Varför drivs människor på flykt?.....	6
4.1	Vapenexport	6
4.2	Konkurrens om råvaror	8
4.3	Etniska konflikter och inhemskt förtryck	8
4.4	Riktiga flyktingar?	9
5	Sveriges medlemskap i IOM	9
6	FN:s flyktingkommissariats finansiering och mandat.....	10
7	Utvecklingen i Europeiska unionen	11
7.1	Blodbadet vid EU:s gränser fortsätter	12
7.2	Transportörsansvaret.....	15
7.3	Handlingsprogram för att bekämpa illegal invandring	16
7.4	Dublinförordningen.....	17
7.5	Skyddsgrundsdirektivet.....	18
7.6	Asylprocedurdirektivet.....	18
8	Den svenska utlänningslagstiftningen	18
8.1	Anhöriginvandringen	19
8.2	Uppehållstillstånd efter inresa	19
8.3	Utländska kvinnors stryktålighet – en översyn av 2 kap. 4 § utlänningslagen	20
8.4	Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.....	21
8.5	Skyddsbehövande i övrigt.....	23
8.6	Barns asylskäl	24
8.7	Synnerligen ömmande omständigheter	24
8.8	Verkställighetshinder	25
8.9	Landkunskapen hos Migrationsverket.....	25
8.10	Illegal vistelse	25
8.11	Bortre gräns i asylprocessen.....	26
8.12	Visumkrav som medel att utestänga flyktingar från Sverige och EU	26

Fel! Okänt namn på

8.13 Praxis vid besöksvisum	26
8.14 Flyktingkvoten	27
8.15 Asylvisum.....	28
8.16 Förvar	29
8.17 Förordnande av offentliga biträden i utlänningsärenden	29

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett omedelbart stopp för svensk vapenexport till länder där grova kränkningar av mänskliga rättigheter äger rum.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett svenskt initiativ i FN till en konferens för att påbörja arbetet med ett internationellt fördrag om restriktioner i vapenexport och vapenhandel.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka svenska myndigheters respekt för asylrätten och Genèvekonventionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör avsluta sitt medlemskap i IOM.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om finansieringen av FN:s flyktingkommissariat.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvidgning av FN:s flyktingkommissariats mandat till att inkludera internflyktingar.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om anslag av medel för FN:s flyktingkommissariats medverkan vid förvaltningen av EU:s yttergränser.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatt tillbakavisande av förslag att lägga asylprövningsförfarandet utanför EU beträffande människor som rest in i EU för att söka asyl.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändrad inriktning av EU:s asyl- och migrationspolitik så att kränkningarna av invandrades mänskliga rättigheter upphör.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om påkallande av nya förhandlingar om direktivet om transportörsansvar.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en sådan förändring av EU:s politik beträffande återtagandeavtal som anges i motionen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör använda sin vetorätt mot ytterligare repressiva förslag inom området asyl och immigration innan direktiv som syftar till att garantera vissa miniminivåer för skyddsregler och mottagandevillkor antagits.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om initiativ till en översyn av förordningen om fördelningskriterier för ansvaret för asylsökande i syfte att dessas eget val ska vara styrande.

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i EU bör ta initiativ till en omarbetning av skyddsgrundsdirektivet i de delar som strider mot internationell rätt.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att asylprocedurdirektivet om förfarandet för att bevilja och återkalla flyktingstatus måste omarbetas i de delar som strider mot internationell rätt.
16. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av utlänningslagen med förbättrade regler om anhöriginvandring.
17. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring för att undantag ska kunna göras från huvudregeln om ansökan från utlandet när utlänningen har barn i Sverige, kvinnan i förhållandet är gravid eller sökanden med all sannolikhet skulle få sin ansökan beviljad.
18. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring för att komma till rätta med de fortsatta missförhållandena med avvisningsbeslut av kvinnor som misshandlats eller kränkts under den tvååriga prövotiden.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utbildningssatsning med anledning av den nya lagstiftningen angående förföljelse på grund av kön och sexuell läggning.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en snar utvärdering av tillämpningen av den nya lagbestämmelsen om flyktingstatus på grund av förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om flyktingstatus för HBT-personer.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att flyktingbegreppet i utlänningslagen bör vidgas till att också omfatta förföljelse på grund av könsidentitet.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av 4 kap. 2 § utlänningslagen.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppdra åt Migrationsverket att utarbeta riktlinjer för utredningen och bedömningen av barns asylskäl.
25. Riksdagen beslutar att 5 kap. 6 § första stycket 1 ska lyda: Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlänning om det vid en samlad bedömning av utlänningens situation föreligger sådana särskilt ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör föreslå en ny bestämmelse i utlänningslagen om att avlägsnandebeslut ej ska fattas om det står klart att det inte går att verkställa.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av 12 kap. 19 § utlänningslagen.

Fel! Okänt namn på

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ge Migrationsverket i uppdrag att organisera kurser i opartiskt användande av verkets landinformation.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utlännningen alltid ska beredas skäligt rådrum för sin avresa.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införande av en borte gräns i asylprocessen.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka i EU för att korta ned listan över visumpfiktiga länder och för att visumkrav inte används för att stänga ute flyktingar och kortsluta Genèvekonventionen.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utfärda tydliga riktlinjer för Migrationsverkets handläggning av ärenden som gäller besöksvisum för att den ska genomsyras av en inställning som grundas på icke-diskriminering och humanism.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utmönstring av integrationspotential som kriterium för uttagning på flyktingkvoten.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om återgång till tidigare praxis vad gäller krav på ingivande av ansökan om familjeåterförening till svensk beskickning.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tagande av nödvändiga mänskliga hänsyn vid uttagning av familjemedlemmar som fyllt 18 år på flyktingkvoten.
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till treåriga planeringsperioder för uttagningar på flyktingkvoten.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag om en procedur för utfärdande av asylvisum.
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillsättande av en utredning med uppgift att se över bestämmelsen om förvar i utlänningslagens 10 kap.
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Rättshjälpsmyndigheten, alternativt länsrätten, bör förordna offentliga biträden i utlänningsärenden.

¹ Yrkandena 1, 2 och 4–6 hänvisade till UU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Vänsterpartiet är djupt oroat över flykting- och immigrationspolitikens utveckling både i Sverige och i Europeiska unionen. Murarna runt EU byggs hela tiden allt högre och alla legala möjligheter att ta sig till EU täpps till. Dessa frenetiska ansträngningar att stänga ”de andra” ute får som konsekvens att både Sverige och övriga EU-länder systematiskt och i stor omfattning kränker asylsökandes och flyktingars mänskliga rättigheter och till ett allt intensivare blodbad vid EU:s gränser.

Vänsterpartiet anser att denna utveckling måste brytas, detta inte bara för att värna rätten till fristad undan förföljelse. Om vi i dag tolererar att en resurssvag grupps mänskliga rättigheter kränks bäddar vi för att andra gruppers mänskliga rättigheter kränks imorgon.

4 Varför drivs människor på flykt?

Det anses finnas omkring 200 miljoner migranter i världen. Av dem är 32,9 miljoner personer flyktingar, statslösa, internflyktingar m.fl. föremål för flyktingkommissariatets ”concern”.

Majoriteten av världens flyktingar har flytt från politiskt förtryck, krig och våld. Den direkta orsaken till att nio av tio fördrivna människor tvingats fly är politiskt förtryck och väpnade konflikter. Dessa konflikter utkämpas till största delen med vapen som tillverkats i de rika industriländerna. Vapenhandeln har där genererat stora vinster för vapenindustrin samtidigt som den orsakar död, förstörelse och massflykt. Även Sverige bidrar mycket aktivt till att människor tvingas fly genom att exportera vapen till länder som kränker grundläggande mänskliga rättigheter och till länder som för krig.

4.1 Vapenexport

Amnesty International publicerade i mars 2003 en rapport med titeln ”A Catalogue of Failures: G 8 Arms Exports and Human Rights Violations”. I rapporten konstateras att kortsiktiga vinstintressen och politiska fördelar styr merparten av den internationella vapenhandeln. De s.k. G 8-länderna, det vill säga världens rikaste länder, tillåter företagen att engagera sig i hemlig, svagt reglerad internationell handel i vapen, teknik och utbildning. Under åberopande av ”affärshemligheter” hindras meningsfull information till lagstiftare, media och allmänhet. Dessutom undermineras parlamentarisk insyn och of-fentligt ansvarsutkrävande för handeln. Vidare har en del G 8-länder tillåtit etablerandet av utländska produktionsenheter under licensavtal utan att klausuler om respekt för mänskliga rättigheter tillförts. Detta innebär att företag från G 8-länderna tillåts kringgå nationella regler om restriktioner för vapenhandeln genom att etablera produktion i länder med svagare kontroll av va-

Fel! Okänt namn på

penexport. Vissa företag i G 8-länderna har varit inblandade i export av säkerhetsutrustning som lätt kan användas för tortyr och misshandel. Det finns t.ex. amerikanska, ryska, franska och tyska företag bland de 230 företag i 35 länder som säljer elektrochockvapen. Det saknas effektiv lagstiftning i G 8-länderna att förhindra export av sådan utrustning till utländska säkerhetstjänster som är kända för att använda legitim utrustning för att utöva tortyr.

Amnesty föreslog att alla regeringar, framför allt de i G 8-länderna, inleder förhandlingar om ett fördrag om global vapenhandel. De fördragsslutande parterna skall enligt Amnestys förslag bl.a. förbinda sig att inte tillåta internationella överföringar av vapen, om de skulle innebära brott mot deras förpliktelser enligt internationell rätt inklusive FN-stadgan, vapenembargon och andra beslut av FN:s säkerhetsråd och internationella fördrag som förbjuder urskillningslösa vapen eller vapen som förorsakar onödigt lidande. Detta om vapnen sannolikt skulle komma att användas i strid med FN-stadgan eller internationell sedvanerätt, särskilt när det gäller hot om våld eller användande av våld i internationella relationer, för att begå allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna, för att begå allvarliga brott mot den internationella humanitära rätten i internationella konflikter, för att begå folkmord eller brott mot mänskligheten.

I oktober 2005 publicerade Amnesty Internationals svenska sektion, Diakonia, Kristna Fredsrörelsen och Svenska Freds ett gemensamt dokument om den svenska vapenexporten. Man konstaterar i dokumentet att Sverige i dag är världens nionde största vapenexportör. Svenska vapen bidrar alltså till att göda krig och konflikter, bidrar till brott mot mänskliga rättigheter, bidrar till fattigdom och stärker diktaturer. Exempelvis har granatgeväret Carl Gustaf, som produceras av Saab Bofors Dynamics, sålts till över 40 länder och använts i krig bl.a. i Burma, Kambodja, Sri Lanka, Vietnam, Indien och Irak. Vidare har det svenska pansarskottet AT 4 använts vid USA:s invasion av Panama 1989 och i USA:s krigföring i Afghanistan och Irak.

Organisationerna fastslog också att – trots att en grundläggande förutsättning för vapenexport enligt 1971 års riksdagsbeslut är att mottagarländerna respekterar de mänskliga rättigheterna – export tilläts till en rad länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna. Riksdagens riktlinjer för mänskliga rättigheter åsidosätts därmed systematiskt. Under femårsperioden 2000–2004 har stora summor krigsmateriel för strid exporterats till nio länder där allvarliga brott mot mänskliga rättigheter förekommer. Härigenom legitimeras regeringarna politiskt samtidigt som deras vapenmakt stärks rent konkret.

Ett av de tydligaste sätten att legitimera en annan stats beteende är att sälja vapen till staten. Hösten 2005 ingick Sverige ett långtgående militärt samarbetsavtal med Saudiarabien, en av världens mest brutala diktaturer, där politiska partier är förbjudna, demonstrationer olagliga och där kroppsbestraffning som piskning och amputering utdöms. Utrikesdepartementet riktar på sin egen hemsida hård kritik för bristen på mänskliga rättigheter i landet. Det borde vara självklart att inte tillåta vapenexport till ett land där medborgarna skulle fängslas om de demonstrerade mot vapenimporten från Sverige.

Militärdiktaturen Pakistan har absurt nog kommit att bli en av Sveriges största krigsmaterielkunder. Detta trots de mycket grova och systematiska

Fel! Okänt namn på

kränkningar av de mänskliga rättigheterna som sker i landet, som utomrättsliga avrättningar, tortyr och godtyckliga fängslanden. Det är heller inte uteslutet att fundamentalistiska islamister kan komma att ta över makten i landet och således också de vapen som Sverige så frikostigt levererat.

Det är knappast heller i god överensstämmelse med en politik för fattigdomsbekämpning att sälja det militära radarövervakningssystemet Erieye, värt 8,3 miljarder kronor, till Pakistan som lägger ner 47 gånger mer på militärutgifter än på vatten och sanitet.

Den förra regeringen brukade tala om att det är viktigt att anlägga en helhetssyn på flyktingpolitiken och att politiken bör inriktas mer på åtgärder ägnade att förebygga uppkomsten av flyktingströmmar. Eftersom Sverige genom den nuvarande vapenexportpolitiken i hög grad bidrar till att skapa nya flyktingströmmar med åtföljande humanitära katastrofer, är den mest brådskande förändringen av svensk flyktingpolitik ett omedelbart stopp för den svenska vapenexporten till länder där grova kränkningar av mänskliga rättigheter äger rum. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Även i övrigt bör regelverket för vapenexporten ändras så att Sverige uppfyller de krav Amnesty International ställer i de rekommendationer som berörts ovan. Sverige bör också i FN ta initiativ till en konferens för att påbörja arbetet med ett internationellt fördrag om restriktioner i vapenexport och vapenhandel i enlighet med det förslag som Amnesty International presenterat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.2 Konkurrens om råvaror

Konkurrens om diamanter, mineral, olja eller råvaror mellan stater eller företag är och har varit en viktig orsak till flera pågående eller nyligen avslutade krig, exempelvis i Demokratiska republiken Kongo och Sudan. I det senare fallet har svenska intressen varit involverade genom oljeutvinning som bedrivs av Lundin Petroleum. Det är en verksamhet som bidrog till att förlänga och förvärra pågående krig och till folkfördrivning genom nedbränning av byar. Det är viktigt att ha dessa fakta i minnet när ledande politiker i Sverige och andra västländer i högtidliga ordalag talar om vikten av att förebygga uppkomsten av flyktingströmmar och när de som flyr från dessa konflikter nekas skydd i Sverige.

4.3 Etniska konflikter och inhemskt förtryck

Konflikter mellan och förföljelse av etniska och religiösa grupper är vanliga orsaker till att människor drivs på flykt. Men också rent inhemskt förtryck där grundläggande demokratiska rättigheter satts ur spel, vilka ofta har politiska strider och inbördeskrig som följd, befrämjar uppkomsten av flyktingströmmar. De åtgärder som USA och andra västländer vidtagit efter terrorattacken den 11 september 2001 för att förebygga nya terrordåd, har inneburit att

mänskliga rättigheter allvarligt kränks, i synnerhet i USA och Storbritannien. Ryssland och Kina har tagit detta till förevändning att ostört genomföra oerhörda övergrepp mot mänskliga rättigheter t.ex. i Tjetjenien och Kaukasus i Kabardinien-Balkarien respektive mot den uiguriska folkgruppen. USA:s krigföring i Irak bidrar till enorma nya flyktingströmmar. En sorglig paradox i sammanhanget är att USA tidigare stött Saddam Hussein och att talibanerna varit USA:s förtroga allierade.

4.4 Riktiga flyktingar?

Det görs ofta, också bland ledande politiker som borde veta bättre, gällande att flertalet asylsökande inte har några verkliga asylskäl utan att det snarare är fråga om en ekonomisk och social migration, att människor söker sig en bättre framtid i Sverige. Men den som hävdar något sådant bör närmare studera från vilka länder de asylsökande kommer. Det kan då konstateras att nästan alla kommer från länder där det antingen pågår krig, väpnad konflikt eller grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Det finns ingen som helst koppling mellan ursprungsländers fattigdom och ett migrationstryck mot Sverige. Däremot finns ett tydligt samband mellan Lundin Petroleums verksamhet i Sudan och den regimens ekonomiska möjligheter att bedriva ohyggliga och systematiska övergrepp på civilbefolkningen.

Ett annat argument som ofta anförs är att det är så få "riktiga flyktingar" bland dem som söker asyl i Sverige, närmare bestämt var det bara 1,2 procent som fick flyktingstatus 2004. Det kan vara intressant att i detta avseende göra en jämförelse med några andra rika industriländer. År 2004 fick i Kanada 45,5 procent flyktingstatus, i USA 33,2 procent, i Belgien 30,3 procent, i Storbritannien 4,4 procent och i Danmark 4,9 procent. Det finns inga som helst skäl att tro att de som söker asyl i Sverige generellt åberopar svagare skäl än asylsökande i de uppräknade länderna. Förklaringen är helt enkelt att Sverige i praktiken upphört att tillämpa Genèvekonventionen.

Ett lands asylpolitik fungerar som ett lackmustest för dess inställning till försvaret av mänskliga rättigheter. Om inte de människors mänskliga rättigheter respekteras som har minst möjligheter och resurser att föra sin talan kommer andra gruppers rättigheter att angripas längre fram. Därför är det av största vikt att stärka svenska myndigheters respekt för asylrätten och Genèvekonventionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Sveriges medlemskap i IOM

The International Organization for Migration (IOM) grundades 1951 på initiativ av USA. Sedan 1989 har organisationen omvandlats till en transnationell organisation för global styrning av migration utifrån ekonomiska utgångspunkter.

Fel! Okänt namn på

Ledande organisationer för mänskliga rättigheter som Amnesty International och Human Rights Watch har under flera år riktat förödande kritik mot att IOM:s aktiviteter i många fall kränker grundläggande mänskliga rättigheter t.ex. genom program som hindrar människor från att fly eller genom att organisera återvändande för flyktingar trots en oacceptabel säkerhetssituation i hemlandet. Mot bakgrund av de synnerligen allvarliga och bestående missförhållandena i IOM:s verksamhet bör Sverige avsluta sitt medlemskap i organisationen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 FN:s flyktingkommissariats finansiering och mandat

Den verksamhet som bedrivs av FN:s flyktingkommissariat finansieras genom årliga bidrag från medlemsstaterna. Detta är en ur flera aspekter olycklig ordning. Organisationen får svårigheter med sin planering eftersom finansieringen blir osäker och ryckig. Dessutom kan FN:s flyktingkommissariat riskera att drabbas av tunghäfta när det är påkallat att framföra kritik mot någon av de viktigaste bidragsgivarna, exempelvis Sverige. Därför bör regeringen i FN verka för att FN:s flyktingkommissariat skall finansieras via FN:s budget med treåriga anslag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

FN:s flyktingkommissariats mandat omfattar bara flyktingar som passerat en nationsgräns. Numera utgör de s.k. internflyktingarna en mycket stor del av alla flyktingar. Rapporter visar att kvinnor som flyr undan så kallat hedersrelaterat våld ofta tar sin tillflykt till fängelser i området för att undvikas att mördas. På grund av risken och allvaret i hoten kan de tvingas att tillbringa resten av sina liv i fängelset – oskyldigt dömda till livstidsstraff för att de är kvinnor. Dessa kvinnor kan inte fly till något annat land för att omfattas av FN:s flyktingkommissariats skydd. Visserligen gör FN:s flyktingkommissariat redan i dag viktiga humanitära insatser för internflyktingar, men det är viktigt att mandatet utvidgas så att organisationen t.ex. får möjlighet att vid behov hjälpa internflyktingar att lämna sitt hemland. Regeringen bör i alla lämpliga sammanhang verka för en sådan utvidgning av FN:s flyktingkommissariats mandat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vid den s.k. gränsförvaltningen av EU:s yttergränser bl.a. i Medelhavet och utanför Afrikas västkust bedrivs både av enskilda EU-stater och genom EU:s byrå för yttre gränskontroll – Frontex – en verksamhet som stoppar flyktingar på väg till Europa för att söka asyl. Det är av avgörande betydelse att FN:s flyktingkommissariat bereds möjlighet att delta i denna verksamhet för att tillföra sitt kunnande om flyktingkonventionens riktiga tillämpning i dessa sammanhang. EU bör anslå medel för att finansiera detta. Regeringen bör i EU verka för att EU anslår medel för att möjliggöra för FN:s flykting-

kommissariat att medverka vid förvaltningen av EU:s yttergränser. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Utvecklingen i Europeiska unionen

I Amsterdambfördraget överfördes flyktingpolitiken från det mellanstatliga samarbetet i tredje pelaren till överstatligheten i första pelaren. Samtidigt beslutades att EU-länderna inom fem år skulle enas om gemensamma miniminivåer. Vänsterpartiet var motståndare och starkt kritiskt till överförandet. Samtidigt garanterades från den dåvarande svenska regeringen och riksdagen att Sverige även i fortsättningen skulle föra en human och solidarisk flyktingpolitik och att Sverige i EU skulle verka för att en sådan politik skulle föras. Vi har nu haft möjlighet att följa arbetet med harmoniseringen av flyktingpolitiken under de år som den pågått. Vad vi kan se är att EU ägnar sig åt att bygga murarna runt ”Fästning Europa” allt högre i stället för att genom mellanstatligt samarbete ta ansvar för de flyktingar som söker skydd undan förföljelse. I stället för att använda sig av den vetorätt som varje regering tidigare hade, har den dåvarande svenska regeringen ägnat sig åt att medverka till att sätta Genèvekonventionen ur spel genom t.ex. transportörsansvaret och genom att acceptera att asylansökningar från EU-medborgare skall anses uppenbart ogrundade. De direktiv som antas inom unionen är minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna, om de har mer generösa bestämmelser kan bibehålla dem. Det står också medlemsstaterna fritt att upprätta mer generösa bestämmelser. Denna möjlighet har den svenska regeringen i det stora hela inte utnyttjat.

Vänsterpartiet är fortsatt starkt kritiskt till EU:s flyktingpolitik eftersom den är uppenbart inhuman och mycket restriktiv. Vi är också fortsatt starkt kritiska till Sveriges flyktingpolitik. Vi varnade för att ett system med minimiregler skulle innebära en dragning mot en harmonisering nedåt i riktning mot den sämsta tillåtna nivån på rättssäkerhet och behandling. Den dåvarande regeringen påstod motsatsen och att vi hade fel. I dag kan vi – med sorg – konstatera att vi hade rätt. Nu börjar EU förbereda nästa etapp – ett gemensamt asylsystem – trots att den första etappen i det närmaste havererat genom de extremt låga miniminivåer som beslutats både vad avser skydd och socialt mottagande. I det följande specificerar vi vår kritik både vad gäller det överstatliga samarbetet och den svenska flyktingpolitiken.

De flesta direktivförslag från EG-kommissionen, som i sitt ursprungliga skick syftade till att tillförsäkra asylsökande och immigranter minimirättigheter, har efter en under årtal utdragen behandling av Europeiska rådet och dess arbetsgrupper blivit tömda på nästan allt positivt innehåll. Däremot har man snabbt kunnat enas om genomförande av repressiva åtgärder riktade mot flyktingar och invandring från tredjeländ. Det gäller förstärkta gränskontroller vid EU:s yttre gränser, hårda krav riktade mot de nya medlemsstaterna för att förhindra att flyktingar tar sig in i EU via dessa, steg mot en gemensam gränspolis för EU, hot mot tredjeländer för att tvinga dessa att ta emot, inte

Fel! Okänt namn på

bara egna medborgare, utan även medborgare i andra stater. Denna utveckling visar med all önskvärd tydlighet det problematiska och olämpliga i att göra asylpolitiken till föremål för överstatliga beslut inom EU.

Vänsterpartiets kritik mot EU:s flyktingpolitik grundar sig såväl på den restriktivitet som blivit kännetecknande för innehållet som på det faktum att dessa frågor beslutas på överstatlig nivå inom EU.

Storbritannien försökte under våren 2003 att i EU få stöd för upprättande av transitläger för asylsökande i utomeuropeiska länder som Turkiet, Albanien och Ryssland. Avsikten var att Storbritannien skulle sända asylsökande till dessa läger utan att göra någon som helst sakprövning av deras asylansökan.

EU har nu inlett pilotprojekt i Tanzania, Moldavien, Ukraina och Vitryssland med så kallat kapacitetsbyggande för flyktingmottagande i dessa fattiga länder. Mot bakgrund av att EU under 2006 endast tog emot 198 000 asylsökande, den lägsta siffran på två årtionden och att man samma år bara erbjudit 5 500 flyktingar vidarebosättning i EU, väcker dessa pilotprojekt allvarliga farhågor om att de i själva verket utgör ett led i byggande av Fästning Europa. EU vill med alla medel stänga skyddsbehövande människor ute från EU samtidigt som man planerar att rekrytera efterfrågad arbetskraft från omvärlden. Men det skall ske från krassa egoistiska utgångspunkter.

Sverige bör fortsätta att kraftfullt tillbakavisa alla förslag som i likhet med det brittiska förslaget syftar till att förlägga asylprövningsförfarandet utanför EU beträffande människor som rest in i EU för att söka asyl. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.1 Blodbadet vid EU:s gränser fortsätter

De mänskliga och rättsliga kostnaderna för den förda politiken är oerhörda: Här är några exempel på vad som sker i stort sett dagligen vid EU:s yttergränser:

- ? 27 oktober 2006: 6 okända personer från Algeriet rapporteras drunknade på resan mellan Wahran i Algeriet och Spanien.
- ? 5 oktober 2006: 20 okända personer från Marocko drunknar efter att deras gummibåt förlit på väg till Kanarieöarna.
- ? 17 september 2006: En man från Afrika söder om Sahara dör i brist på medicinsk vård i polisförvar i Los Cristianos, Teneriffa.
- ? 29 augusti 2006: 132 personer drunknar efter att deras båt förlit utanför Mauretaniens kust.
- ? 12 augusti 2006: 28 personer från Afrika dör av uttorkning efter det att deras båt fått order från spanska kustbevakningen att byta kurs.
- ? Augusti 2006: 28 döda kroppar av personer som försökt nå Kanarieöarna flyter iland på Mauretaniens kust.

Dessa människor är inte ensamma. Varje år försöker människor fly till Europa för att söka skydd undan förföljelse eller fattigdom, eller för att söka sig ljusare framtidsutsikter. En del når fram bara för att sättas på vändande båt hem.

Andra dör av uttorkning eller drunknar, kvävs i låsta lastbilar och containrar. Ytterligare andra sprängs i bitar av landminor eller fryser ihjäl på sin flyktväg över karga bergskedjor.

Verkligheten har de senaste åren radat upp tragiska exempel på vilka konsekvenser fästningsbygget medför. Under 2005 var de spanska enklaverna Ceuta och Melilla i Nordafrika den mest uppmärksammade flyktvägen från Afrika till EU. Men efter att gränspolis skjutit flera personer till döds när de försökte storma taggtrådsstängslet, ökade EU trycket på de afrikanska länderna att stoppa strömmarna av "illegala" invandrare. Italien fick skarp kritik när man började snabbavvisa människor som tagit sig till Medelhavsön Lampedusa. Dessa skickades tillbaka till Libyen som i sin tur saknar flyktmottagning och inte har skrivit under flyktingkonventionen. Från uppsamlingslägren gick lastbilstransporter genom öknen till andra länder – med hundratals döda som följd. De senaste åren har de flesta av flyktingarna från Afrika istället kommit till Kanarieöarna, men många kommer också till Cypern, Grekland och Malta.

EU har därför skapat Frontex, en byrå för yttre gränskontroll som organiserar patrullering och övervakning av den afrikanska västkusten och centrala Medelhavet. De alltmer avancerade övervakningssystem som används har fått till följd att fler väljer längre och farligare vägar, i synnerhet från Afrikas västkust till Kanarieöarna. Fler och fler människor omkommer under flykten till Europa.

För snart tio år sedan påbörjades byggandet av två gränsstängsel kring de spanska enklaverna Ceuta och Melilla vid Afrikas norra kust. Projektet finansierades med EU-medel med syfte att hindra afrikanska flyktingar att ta sig över EU:s landgräns mot Marocko. Gränsbarriären stoppade emellertid inte människor från att fortsätta försöka ta sig in i Europa via enklaverna. Flera dödsfall har rapporterats efter att människor har ramlat ner från stängslet, och i september 2005 sköts minst fem personer ihjäl av militären när en stor grupp flyktingar försökte ta sig över. Det som har skett är bara att gränsbarriären har tvingat dem som vill ta sig till Europa att ta allt större risker.

Under de senaste åren har EU intensifierat sina ansträngningar att förskjuta ansvaret att stoppa floden av flyktingar till stater utanför EU. Sedan 2006 patrullerar i olika omgångar därför gränsbevakningsstyrkan Frontex vattnen utanför norra Afrikas västra kust och centrala Medelhavet. Patrullbåtar och flygplan från Spanien, Italien, Portugal och Finland har bevakat vattnen utanför Marocko, Mauretanien och Senegal i två operationer; Hera II från augusti till december 2006 och Hera III från februari till april 2007.

En annan huvudlinje i EU:s strategi är att ge finansiellt och tekniskt stöd till nordafrikanska staters gränsstyrkor. Spanien har exempelvis levererat patrullbåtar, fyrhjulsdrivna fordon och datorer till Mauretanien "för att hjälpa landet att bevaka sin kust". Den fria rörligheten i EU utvecklas alltså på bekostnad av den fria rörligheten i EU:s grannstater. Afrikanska länder pressas att införa en hårdare politik för att bekämpa migration, baserat på den europeiska modellen med gränskontroller, kriminalisering, frihetsberövande och utvisning. Allt belönas sedan med EU-finansiering.

Fel! Okänt namn på

Den stora faran med Frontex och snabbinsatsstyrkorna är att konsekvenserna oundvikligen blir kränkningar både av FN:s flyktingkonvention och av Europakonventionen om mänskliga rättigheter. De som finns ombord på de fartyg som eskorteras tillbaka till de afrikanska stater de kommit från ges nämligen inga möjligheter att söka asyl. Samtidigt sätts de EG-direktiv som skall garantera asylrätten ur spel. EU:s gränskontroll förläggs på detta sätt på tredje länders sjöterritorium. I praktiken stämplar EU en individ som "irreguljär migrant" redan innan han eller hon lämnar sitt land och kommer in på EU-territorium. Dessa "förebyggande aktioner" tar ingen hänsyn till att den det gäller inte behöver vara "illegal" utan en potentiell asylsökande eller flykting. Detta förhandsantagande om illegalitet och förebyggande gränskontroll omöjliggör ett fullständigt respekterande av mänskliga rättigheter och tillträde till en reguljär asylprocess med en individuell bedömning av asylärendet som föreskrivs av flyktingkonventionen. Politiken leder till ett systematiskt brott mot internationell och europeisk flyktingrätt.

Sverige deltar aktivt i såväl utformningen som praktiserandet av denna restriktiva politik och har inte i något fall utnyttjat sin rätt att stoppa EU-lagstiftning som syftar till att undergräva asylrätten. Den överordnade målsättningen tycks vara att avvisa största möjliga antal människor. De mänskliga och rättsliga kostnaderna för den förda politiken är oerhörda:

- ? Människor hindras från att söka skydd och förvägras rätten att söka fristad i ett annat land. Detta är en också avsikten med den politik som förs, trots att det sätter internationella konventioner ur spel.
- ? Många direktavvisas vid gränsen trots att de har asylskäl.
- ? Marknaden för samvetlösa människosmugglare ökar. De smuglingsnätverk som blir allt mer omfattande utpekade sedan som ansvariga för de dödsfall som sker i stället för EU-ländernas regeringar som ju har det verkliga ansvaret.
- ? Nya farligare flyktvägar pressas fram. När den gemensamma gränsövervakningen täppt till en väg in i EU utsätter sig människor som är i behov av att fly för ännu större faror.
- ? Antalet dödsoffer ökar. Tusentals döda tredjelandsmedborgare, särskilt de som dör när de försöker nå Spaniens eller Italiens södra gräns, ökar för varje år. Omkring 6 000 personer beräknas ha dött under 2006 – bara utanför Kanarieöarna.
- ? Övergrepp tillåts ske i det fördolda, bl.a. rapporteras ett stort antal övergrepp från förvaringslokaler och transitområden på flygplatser, som är stängda för insyn.

Det är tydligt att Frontex operationer kring Kanarieöarna inneburit att flyktvägarna från Afrika till Europa pressats till att bli mycket längre och mycket farligare. Som en brutal konsekvens av detta har också fler människor mist livet. Som en annan mycket farlig konsekvens har många människor förvägrats rätten att söka asyl. Först och främst sker detta genom att Frontex hindrar dem från att komma i land. De tvingas vända tillbaka eller "försvinner" på annat sätt. Människor lever också inlåsta i förvaringsanläggningar under emellanåt mycket svåra förhållanden där de undanhålls den nödvändiga informat-

ion och juridiska hjälp de av internationell rätt är berättigade till för att kunna söka asyl.

Flera tusen människor tros ha drunknat i Atlanten eller Medelhavet förra året. Enligt de kanariska myndigheterna kan antalet afrikanska båtflyktingar som dödats under försöken att korsa havet till Kanarieöarna uppgå till 6 000 personer, trots att endast 600 kroppar återfunnits. Frivilligorganisationer uppger var tredje flyktingbåt förliste under överfarten, vilket innebär att runt 7 000 personer har omkommit, bara under förra året.

Sedan EU i samarbete med afrikanska länder börjat patrullera Afrikas nordvästkust har antalet flyktingar och invandrare som nått Kanarieöarna minskat drastiskt. Sedan den senaste operationen, kallad Hera III, pågick från februari till april i år har 585 flyktingar tagit sig till den spanska kusten. Detta skall jämföras med att under hela andra halvåret 2006 anlände i genomsnitt 3 000 människor varje månad. Omkring 1 200 människor har genom Frontexoperationen ”eskorterats” tillbaka till de afrikanska hamnar som de lämnat för att försöka nå Spanien.

Sedan Frontex avslutat sin insats i de spanska vattnen har antalet båtflyktingar återigen ökat något. Spanska regeringen väntar nu på att Frontex skall inleda en ny operation utanför Kanarieöarna. Frontex anser sig dock först behöva få in den utrustning och personal som övriga EU-länder, däribland Sverige, har lovat att bidra med. Den grundläggande inriktningen av EU:s asyl- och migrationspolitik måste ändras så att mönstret av kränkningar av tredjelandsmedborgarnas mänskliga rättigheter upphör. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

7.2 Transportörsansvaret

Tyvär har den tidigare regeringen under den franska ordförandeskapsperioden godtagit direktivförslaget om ett skärpt transportörsansvar, trots att man haft möjlighet att lägga ett veto mot detta generalangrepp på Genèvekonventionen och asylrätten. Direktivet har både till syfte och effekt att kortsätta rätten till asyl och göra Genèvekonventionen oanvändbar. Det utgör ett grovt angrepp på den mänskliga rättigheten att söka och åtnjuta asyl som finns upptagen i artikel 14 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Transportörsansvar innebär i praktiken att myndighetsutövning läggs ut på privata rättssubjekt, vilka självfallet har vinstsyftet som främsta ledstjärna. SAS har i sitt remissvar över departementspromemorian Transportörsansvaret i utlänningslagen (Ds 2001:74), bl.a. yttrat följande:

I och med att SAS har rätt att neka ombordstigning på grund av att inre-sehandlingarna (inte själva flygbiljetten) inte är i ordning kan passagerarna sägas stå i ett slags beroendeförhållande till transportören. Därför är transportörens kontroll att likställas med myndighetsutövning och därmed i strid med regeringsformen.

Vänsterpartiet delar den uppfattningen.

Fel! Okänt namn på

Transportörsansvaret har också som oundviklig följd att transportföretagen inför rasprofilering av sina passagerarkontroller. Detta är fullständigt oacceptabelt och försvårar en effektiv kamp mot främlingsfientlighet och rasism.

Riksdagens dåvarande majoritet i flyktingfrågor, bestående av socialdemokrater och moderater, har beklagligtvis våren 2004 godkänt propositionen om genomförande av direktivet om transportörsansvar i svensk rätt. Den rimliga ståndpunkten hade varit att vägra införa direktivet med hänvisning till att det står i strid med Sveriges åtaganden i enlighet med 1951 års Genèvekonvention och hävda den ståndpunkten vid ett eventuellt rättsligt förfarande mot Sverige vid EG-domstolen.

Regeringen bör omedelbart påkalla nya förhandlingar om direktivet om transportörsansvar och därvid verka för att alla bestämmelser i direktivet som sätter asylrätten ur spel eller leder till diskriminering grundad på hudfärg eller etniskt ursprung tas bort. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.3 Handlingsprogram för att bekämpa illegal invandring

I februari 2002 antog rådet en handlingsplan för att bekämpa illegal invandring. I planen ges högsta prioritet för åtgärder syftande till att täppa igen återstående sprickor i murarna runt "Fästning Europa". Bortsett från en generell hänvisning till internationella åtaganden om att ge skydd, saknas varje tanke på att det finns asylsökande och flyktingar bland dem som gör irreguljära förflyttningar, smugglas eller är utsatta för människohandel.

Andra åtgärder som man enats om avser t.ex. riktlinjer för den yttre gränskontrollen och slutande av återtagandeaftal med tredjeländer som Ryssland, Marocko, Pakistan, Macao, Sri Lanka samt Armenien. Relationerna mellan EU och tredjeländer förgiftas successivt av uppgifter om dålig behandling av tredjelandsmedborgare av immigrationsmyndigheterna i EU-länder. Det finns en frestelse för migrationsministrarna att undvika denna fråga genom att göra myndigheterna i hemländerna till medbrottslingar i den förödmjukande behandlingen av deras medborgare. Detta sker främst genom EU:s insisterande på att sluta återtagandeaftal med tredjeländer genom vilka dessas myndigheter anlitas som agenter för EU-länderna när det gäller utvisning av deras medborgare från EU-länder och för att utföra kontroller för att hindra sina medborgare att utnyttja den grundläggande mänskliga rättigheten att lämna sitt land.

Denna politik med krav på återtagandeaftal har hittills inte haft någon märkbar effekt på effektiviteten i verkställandet av utvisningar från EU-länder. Men politiken medför stora risker för EU internationellt. Detta på grund av att politiken kan få till effekt att sänka förtroendet för tredjeländernas regeringar i deras egna medborgares ögon. Deras medborgare ser sina regeringar som handlande i EU-ländernas intresse tvärtemot skyldigheten att skydda sina medborgare mot godtycklig behandling av andra länders regeringar. Politiken ställer också i blyxtbelysning svagheten hos regeringarna i

fattiga och instabila länder gentemot EU:s styrka. De regeringar som är snabbast att sluta återtagandeaftal är ofta samma regeringar som är i starkast behov av förstärkt legitimitet hos sin egen befolkning. I stället för att bistå dessa länder i processen att vinna sina befolkningars förtroende genom att förstärka rättsstaten, skyddet för mänskliga rättigheter och utvecklingen av fungerande ekonomier blir EU medskyldigt till att förstöra deras ledares legitimitet genom att tvinga dem till att acceptera och medverka i att förödmjuka sina medborgare. En förändring av denna politik måste ges högsta prioritet. Migrationsrättsområdet på EU-nivå kan förstärka eller förgifta EU:s internationella rykte och möjligheter att delta som en respekterad aktör i den internationella gemenskapen. Utan att ägna en större uppmärksamhet både åt de åtgärder som beslutas på detta område och deras konsekvenser på ett vidare plan riskerar EU att undergräva sin egen politik, inte minst säkerhetspolitik.

Därtill kommer bl.a. rådets slutsatser om åtgärder mot olaglig invandring sjövägen, samarbete med tredjeland för att bekämpa olaglig invandring, samarbete med USA kring visering, återtagande, flygplatskontroller etc. samt ständiga förändringar och tillägg till Schengenkonventionen. I stort sett allt som EU beslutat om på asyl- och immigrationsområdet, med den europeiska flyktingfonden och direktivet om tillfälligt skydd vid massflykt som undantag, har utgjort byggstenar i projektet "Fästning Europa".

Regeringen bör i EU ta initiativ till att EU:s politik beträffande återtagandeaftal förändras på ett sådant sätt att de följder som angivits ovan i fortsättningen undviks. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen bör använda sin vetorätt mot ytterligare repressiva förslag på detta politikområde innan nya och förändrade direktiv som syftar till att garantera vissa miniminivåer för skyddsregler och mottagningsvillkor har antagits. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.4 Dublinförordningen

I februari 2003 antogs den förordning som ersätter Dublinkonventionen. Den innebär att alla grundprinciper i Dublinkonventionen med dess stötande och inhumana konsekvenser blir kvar. Huvudregeln om att asylansökan skall göras i det första EU-land den sökande rest in i leder självfallet till att flyktingarna koncentreras till de länder som gränsar mot områden varifrån många flyktingar kommer. Det är länderna i norra delen av EU som påtvingat EU:s medlemmar vid Medelhavet principen för att uppnå en koncentration av flyktingarna i dessa länder och i görligaste mån motverka etnisk mångfald i Nordeuropa. Förordningen motverkar alltså en någorlunda jämn fördelning av flyktingar i olika EU-länder och koncentrerar dem till frontstaterna. Det får som självklar logisk konsekvens att dessa som motåtgärd söker göra sina gränser så ogenomträngliga som möjligt. Sverige har här medverkat till att ytterligare en viktig del av Fästning Europa kommit på plats.

Den enda rimliga principen för att avgöra vilket land som skall handlägga en asylansökan, är att låta den asylsökande själv fatta beslutet. Det skulle också spara stora belopp för skattebetalarna i EU-länderna eftersom de s.k.

Fel! Okänt namn på

Dublinförfrågningarna länderna emellan är synnerligen tidsödande och kostsamma samtidigt som de förlänger handläggningstiderna på ett orimligt sätt. Även FN:s flyktingkommissariat har i sitt yttrande över EG-kommissionens grönbok om ett gemensamt asylsystem givit uttryck för att man skulle föredra att Dublinförordningens principer ersatts med att den asylsökandes eget val av asylland skall vara avgörande.

Den svenska regeringen bör ta initiativ till en översyn av förordningen med syfte att fördelningskriteriet för de asylsökande skall vara dessas egna val. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.5 Skyddsgrundsdirektivet

Rådsdirektivet om miniminormer för när medborgare och statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andras skäl behöver internationellt skydd hade efter långa förhandlingar omsorgsfullt rensats på det mesta som skulle kunna innebära ett förbättrat rättsskydd för flyktingar och andra skyddsbehövande. FN:s flyktingkommissariat tvingades till och med gå ut med en offentlig deklARATION att det vore bättre att skyddsgrunds- och asylprocedurdirektiven inte antogs framför att de drevs igenom i sin nuvarande utformning. Ledande auktoriteter på flyktingrätt i världen har förklarat att vissa bestämmelser i direktivet uppenbart strider mot internationell rätt. Regeringen bör i EU ta initiativ till att skyddsgrundsdirektivet omarbetas i de delar som strider mot internationell rätt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7.6 Asylprocedurdirektivet

Rådsdirektivet om miniminormer för medlemsstaters förfaranden för att bevilja eller återkalla flyktingstatus har också rensats på i stort sett allt som skulle kunna bidra till rättssäkerhet i förfarandet. FN:s flyktingkommissariat har också beträffande detta direktiv offentligt uttryckt sin oro över att rättssäkert asylofförande skulle undergrävas om det antas och förklarat att det vore bättre att inte anta något direktiv alls än att direktivet antogs i nuvarande form. Immigration Law Practitioners Association har förklarat att många av direktivets bestämmelser kommer att leda till kränkningar av internationell rätt. Rådet tog dock inte någon hänsyn till dessa invändningar. Regeringen bör i EU ta initiativ till att asylprocedurdirektivet omarbetas i de delar som strider mot internationell rätt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Den svenska utlänningslagstiftningen

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till den svenska flyktingpolitiken. Rätten till asyl undergrävs i dag genom stora brister i den praktiska tillämpningen av gällande lagstiftning. Den överordnade målsättningen tycks vara att avvisa största möjliga antal människor.

8.1 Anhöriginvandringen

De regeländringar i utlänningslagen som genomfördes den 1 januari 1997 har, som Vänsterpartiet redan då förutsade, orsakat många mänskliga tragedier och stort lidande för familjemedlemmar både i Sverige och i hemlandet. Detta konstaterades också i en utvärdering av de nya reglerna som Röda Korset lät göra efter att de tillämpats i några år. Effekterna av lagändringarna visade sig bli både omänskliga och strida mot elementär mänsklig anständighet. Mot denna bakgrund tillsatte den dåvarande regeringen den s.k. Anhörigkommittén som i februari 2002 lade fram förslag om mindre restriktiva regler för anhöriginvandringen. Den socialdemokratiska regeringens passiva hållning i frågan var fullständigt oacceptabel, och det finns ingenting som tyder på att den nya alliansregeringen har någon som helst avsikt att göra något åt denna mot all mänsklig anständighet stridande lagreglering.

Den 1 maj 2006 trädde vissa förändringar i utlänningslagen i kraft som gäller familjeåterförening och som innebar att EG-direktivet om rätt till familjeåterförening genomfördes i svensk rätt. Det är ett minimidirektiv och hindrar därför inte Sverige från att ha mindre restriktiva regler. De regler som leder till djupt stötande och inhumana konsekvenser berörs inte av EG-direktivet.

Migrationsverkets och Utlänningsnämndens tillämpning av 18-årsregeln på barn som uppnått denna ålder under ärendets handläggning har kritiserats av Justitiekanslern utan att myndigheterna har tagit något intryck; fortfarande förekommer det att barn nekas återförening med sina föräldrar trots att de lämnat in ansökan i god tid innan de fyllt 18 år. I många fall är det svårt att frigöra sig från misstanken att Migrationsverket avsiktligt fördröjer handläggningen så att barnet skall ha hunnit fylla 18 år innan beslutet fattas. Den s.k. sista-länken-bestämmelsen måste återinföras och möjligheterna för äldre föräldrar att återförenas med vuxna barn förbättras. Kraven på hushållsgemenskap omedelbart innan det vuxna barnet bosatte sig i Sverige och kravet att föräldrarna måste ha ansökt om familjeåterförening inom kort tid efter att barnet fått uppehållstillstånd i Sverige måste tas bort. Det kravet får helt orimliga konsekvenser. När det vuxna barnet flyttade till Sverige är föräldrarna ofta relativt unga och friska. 25 år senare kanske en av dem avlidit medan den efterlevande är gammal och svårt sjuk och inte kan klara sin livsföring utan hjälp av barnen. Men då stupar varje återföreningsansökan på tio-månadersgränsen. Det bör dock inte införas några regler om försörjningskrav. Därför

Fel! Okänt namn på

bör regeringen uppdras att återkomma till riksdagen med förslag om förbättrade regler för anhöriginvandring. Detta bör riksdagen begära.

8.2 Uppehållstillstånd efter inresa

En lagändring beträffande förutsättningarna att bifalla en ansökan om uppehållstillstånd som görs efter inresan, som trädde i kraft 2000, innebar följande: Om utlänningen har stark anknytning till en person bosatt i landet och det inte skäligen kan begäras att utlänningen återvänder till ett annat land för att inge ansökan där, får den bifallas trots att den gjorts efter inresa till Sverige. Avsikten med lagändringen var att öka möjligheterna till bifall på en ansökan gjord efter inresan, men Utlänningsnämnden har tillämpat bestämmelsen så att den tvärtom inneburit minskade möjligheter till bifall. Denna praxis har inte förändrats sedan en ny instansordning i utlänningsärenden har införts. Konsekvensen har blivit djupt inhumana beslut som leder till svåra tragedier.

Det är därför nödvändigt att regeringen lägger fram förslag om lagändring för att undantag från huvudregeln skall kunna göras när utlänningen har barn i Sverige eller kvinnan i förhållandet är gravid eller sökanden med all sannolikhet skulle få sin ansökan beviljad. Detta bör riksdagen begära.

8.3 Utländska kvinnors stryktålighet – en översyn av 2 kap. 4 § utlänningslagen

Sedan årtionden har många människor upprörts över att utländska kvinnor som misshandlats av sin man under den tvååriga provotiden för permanent uppehållstillstånd, oftast blivit utvisade från Sverige om de brutit upp från förhållandet. Denna rättstillämpning har fått stötande konsekvenser, t.ex. att många kvinnor sett sig tvingade att stanna kvar i förhållanden trots misshandel från mannens sida, eftersom en utvisning skulle leda till fruktansvärda konsekvenser för dem i hemlandet. Den starka kritiken, bl.a. i riksdagsmotioner och frågor från Vänsterpartiet i riksdagen till det ansvariga statsrådet, ledde till att den dåvarande regeringen i januari 2000 förelade riksdagen en proposition i ämnet. Tyvärr begränsade propositionen skyddet för kvinnan till fall när det varit fråga om våld eller för handlingar som innebär allvarlig kränkning. Vänsterpartiet påpekade i en reservation till utskottsbetänkandet att formuleringen kunde komma att få till följd att för hög grad av våld och allvarlig kränkning kunde komma att accepteras och att myndigheterna medgavs ett alltför stort tolkningsutrymme. Det är uppenbart att den tidigare regeringens försök att genom lagändring åstadkomma en rimligare rättstillämpning misslyckats.

Migrationsverket redovisade den 4 juli 2003 ett regeringsuppdrag att redogöra för praxis vid förlängning av uppehållstillstånd då ett förhållande upphört på grund av våld eller kränkning. Migrationsverket kan inte lämna några statistiska uppgifter, men uppskattar att man beviljat fortsatt uppehållstill-

stånd i 60–70 fall och att man sannolikt givit avslag i ett större antal fall. Hos Utlänningsnämnden har endast 37 överklaganden kunnat identifieras, vilket är anmärkningsvärt eftersom överklagandefrekvensen är nära 100 procent. I 13 av ärendena bifölls överklagandet, i resterande 24 fattades avslagsbeslut. Migrationsverket redovisar fem exempel på beslut i dessa ärenden. I det urvalet har 80 procent beviljats fortsatt uppehållstillstånd, med andra ord en synnerligen skev presentation av praxis.

Riksdagen beslutade i mars 2006 ett tillkännagivande om att det fanns skäl att nu närmare studera tillämpningen av nämnda bestämmelse i syfte att klarlägga huruvida skyddet för kvinnor och barn uppnår en godtagbar nivå. Om det visar sig att så inte är fallet borde regeringen återkomma till riksdagen med förslag om lagändring. Enligt uppgift från Regeringskansliet den 24 september 2007 har regeringen inte vidtagit någon som helst åtgärd med anledning av tillkännagivandet och har inte heller några aktuella planer på att vidta någon åtgärd.

Regeringen bör snarast förelägga riksdagen förslag om lagändring för att komma till rätta med de fortsatta missförhållandena med avvisningsbeslut av kvinnor som misshandlats eller kränkts under den tvååriga provotiden. Detta bör riksdagen begära.

8.4 Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning

Den bestämmelse om skydd på grund av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning som infördes i utlänningslagen 1997 har utsatts för skarp kritik av bl.a. Vänsterpartiet. Det skulle ha varit en betydligt bättre lösning att bredda tolkningen av Genèvekonventionens flyktningbegrepp så att det också innefattar förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning.

Det är glädjande att det nu äntligen genomförts en utvidgning av flyktningbegreppet till att omfatta även förföljelse på grund av kön i enlighet med det synsätt som Vänsterpartiet länge förespråkade. Men det är av avgörande betydelse om äldre rättspraxis tillåts influera tolkningen av den nya bestämmelsen. Än så länge har Migrationsöverdomstolen endast avgjort något enskilt mål på grundval av den nya bestämmelsen, och det är följaktligen för tidigt att dra några slutsatser om den nya regleringens praktiska betydelse. I propositionen har det inte gjorts något tydligt avståndstagande från denna äldre praxis. Inte heller har det i propositionen tydligt klargjorts att de riktlinjer FN:s flyktingkommissariat utfärdade om könsrelaterad förföljelse skall tillämpas. Andra problem i tillämpning kan bli förföljelsebegreppet; social utstötning har inte berörts i lagstiftningen, inte heller könsdiskriminerande lagstiftning. Hur kommer riskbedömningarna att göras, hur höga beviskrav att ställas i rättstillämpningen? Förföljelse inom familjen kommer att behandlas på ett annat sätt än förföljelse från staten, att skydd inte kan ges på grund av resursbrist skall nämligen tillmätas betydelse vid bedömningen av flyktingkapsfrågan vid våld inom familjen. Detta är felaktig tillämpning av flyktingbegreppet som

Fel! Okänt namn på

kommer att ställa många förföljda kvinnor utan skydd av flyktingkonventionen.

Det måste göras en omfattande satsning på utbildning av föredragande och beslutsfattare vid Migrationsverket för att den nya lagstiftningen skall få genomslag i rättstillämpningen. Migrationsverkets riktlinjer för utredning och bedömning av kvinnors skyddsbehov har tidigare mest fungerat som hyllvärmarer. Sådana praktiska detaljer som att den sökande erbjuds välja ett kvinnligt offentligt biträde och att det i de fall där mannen inte känner till de övergrepp hustrun utsatts för inte får förekomma gemensamma beslut i ärendet måste alltid fungera. Enstaka missar beträffande sådana saker kan få förödande konsekvenser. Utbildningsprogrammet bör ta till vara och bygga på erfarenheter och utbildningsmaterial från föregångsländerna på området som Kanada, USA, Storbritannien m.fl. Utbildningssatsningen måste nå alla asylutredare och beslutsfattare. En omfattande utbildningssatsning med anledning av den nya lagstiftningen angående förföljelse på grund av kön och sexuell läggning i enlighet med det anförda måste därför genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det är av största vikt att regeringen, när det bildats en rättspraxis på grundval av den nya bestämmelsen, låter utvärdera tillämpningen av lagen för att konstatera om de avsedda förändringarna blivit verklighet och vilka problem som visat sig i tillämpningen. Därför bör regeringen genomföra en snar utvärdering av tillämpningen av den nya lagbestämmelsen om flyktingstatus på grund av förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Trots ändringen av utlänningslagen har Migrationsverket och migrationsdomstolen fortsatt att utvisa homosexuella personer till länder som t.ex. Iran (Länsrätten i Stockholms län, mål nr UM 225-06, avd. 11). Migrationsverket och migrationsdomstolen använder regelmässigt Utrikesdepartementets rapporter om mänskliga rättigheter som beslutsunderlag i flyktingärenden. Senast den 22 september 2006 avslag Migrationsdomstolen i Stockholm en asylansökan gjord av en homosexuell man från Iran. Av UD:s rapport om Iran från år 2005 framgår följande:

Bristen på tolerans i det iranska samhället är långtifrån absolut: män håller varandra i händerna, de vänslas i parkerna etc. Man kan någon gång se män kyssa varandra på gatan eller se sminkade män. Det är något av en paradox i Iran att heterosexuella personer (som, *nota bene*, inte är gifta) egentligen har större svårigheter med att kunna leva ut sin sexuella läggning än homosexuella.

Samtidigt erkänner UD i rapporten att homosexuella riskerar grymma straff för homosexuella handlingar. För män gäller dödsstraff vid penetration och piskrapp för andra sexuella handlingar. För könsungädda mellan kvinnor utdöms hundra piskrapp för vardera parten. UD menar dock att de iranska myndigheterna inte "aktivt förföljer" homosexuella och att de flesta homosexuella i Iran kan undgå fara om de lever "diskret och tillbakadraget". Denna motivering har legat till grund för flera beslut av regeringen.

UD konstaterar vidare att de avrättningar av två homosexuella män som skedde i augusti år 2005 hade sin grund i våldtäkt och mord, detta trots att

Amnesty International har rapporterat om att den iranska regimen använder sig av andra brottsrubriceringar än de faktiska för att göra sig av med homosexuella personer. Vi kan konstatera att UD:s rapporter på flera avgörande punkter är rent felaktiga och dessutom kränkande för de HBT-personer som är tvungna att fly från sitt hemland på grund av förföljelse, misshandel och rena dödshot. Eftersom det är klarlagt att människor avrättas på grund av sin sexuella läggning i Iran bör asylsökande homosexuella iraniers fruktan anses välgrundad så länge paragrafen om dödsstraff och kroppsbestraffning finns kvar i den iranska strafflagen. Detsamma gäller alla andra länder som avrättar och bestraffar homosexuella och bisexuella på grund av deras sexuella läggning samt transpersoner p.g.a deras könsidentitet. Utlänningslagens tillämpning i praktiken avviker i dag från riksdagens intentioner med lagen. Riksdagen har tidigare i ett betänkande uttalat att det aldrig kan komma i fråga att avvisa t.ex. en homosexuell person till hemlandet om han eller hon riskerar förföljelse på grund av sin sexuella läggning (bet2005/06:SfU4). Riksdagen anför även att det torde vara mycket svårt att bedöma om ett döljande av den sexuella läggningen utesluter risken för förföljelse. Riksdagens mening verkar dessvärre ha gått Migrationsverket och migrationsdomstolen förbi.

Det är av yttersta vikt att Sverige tar sitt ansvar och ger de HBT-personer som flyr hit rätt till flyktingstatus. Utlänningslagen ska tillämpas i enlighet med lagstiftarens intentioner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.5 Skyddsbehövande i övrigt

Den som känner välgrundad fruktan att utsättas för allvarliga övergrepp på grund av svåra motsättningar i hemlandet skall enligt en ny bestämmelse i 4 kap. 2 § utlänningslagen ha rätt till uppehållstillstånd.

Bestämmelsen har av domstolarna givits den tolkningen att det måste röra sig om ett individualiserat hot för att den skall vara tillämplig. Detta strider helt mot vad lagstiftaren avsåg. I propositionen (2004/05:170) sägs på s. 178:

Härigenom täcks situationer in som enligt praxis ger uppehållstillstånd av politisk-humanitära skäl och andra skyddsrelaterade skäl som hittills bifallits av humanitära skäl. Det kan röra sig om såväl godtyckliga som systematiska övergrepp som det till följd av maktförhållandena i landet inte finns möjlighet för den enskilde att skydda sig emot eller få rättelse för. Övergreppen behöver inte nödvändigtvis härröra från en myndighet utan kan lika väl ha begåtts av någon enskild aktör. [...] Avsikten med den ändrade indelningen av grunderna för uppehållstillstånd är inte att inskränka möjligheten för skyddssökande att få uppehållstillstånd i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande lagstiftning och praxis.

Men det är just vad som skett genom att det i praxis ställts upp krav på ett individualiserat hot. Regeringen måste skyndsamt ta initiativ för en lagöversyn på denna punkt för att skyddet för människor vars liv, frihet och hälsa hotas skall bringas i överensstämmelse med vad som avsågs av lagstiftaren när den nya utlänningslagen antogs. Därför bör flyktingbegreppet i utlän-

Fel! Okänt namn på

ningslagen vidgas till att omfatta förföljelse på grund av könsidentitet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den som behöver skydd på grund av väpnad inre eller yttre konflikt har också rätt till skydd enligt utlänningslagen. Migrationsöverdomstolen har i en dom den 26 februari 2007 slagit fast att det inte råder väpnad konflikt i Irak i utlänningslagens mening. Konflikten saknar enligt domstolen tillräcklig intensitet. Vad gäller asylsökande från krigets Afghanistan finns inget avgörande av Migrationsöverdomstolen, men tolkningen är densamma, ingen väpnad konflikt pågår. Denna tolkning av bestämmelsen visar att det är nödvändigt att regeringen tar initiativ till att lagstiftningen förtydligas så att det inte kan råda någon tvekan om att en situation som i dagens Irak omfattas av definitionen av väpnad konflikt i utlänningslagen. Därför bör en översyn göras av 4 kap. 2 § utlänningslagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.6 Barns asylskäl

Mottagandet av ensamkommande flyktingbarn har de senaste åren varit föremål för uppmärksamhet och här har förändringar genomförts för att förbättra mottagandet. När det gäller den förändringen att kommunerna i stället för Migrationsverket skall ansvara för mottagandet har det varit stora problem att få tillräckligt många kommuner att ställa upp. Det finns dock ett område som inte rönt så mycket uppmärksamhet och det gäller själva bedömningen av barns asylansökningar. Vi vet dock att mycket få barn får flyktingstatus, det gäller både Sverige och Europa.

Kunskapen om barnrelaterad förföljelse är bristfällig. Av central betydelse är här förutom flyktingkonventionen också barnkonventionen. FN:s flyktingkommissariat har också utfärdat riktlinjer för asylprocessen för ensamkommande barn som också innehåller vägledning beträffande barnrelaterad förföljelse. Exempel på sådan förföljelse är tvångsrekrytering av minderåriga till reguljära och icke reguljära arméer, tvångsarbete, människosmuggling för prostitution och sexuell exploatering och kvinnlig könsstympning.

Det är också väsentligt att det finns personal utbildad i utredningsmetodik för barn. Det krävs t.ex. särskilda kunskaper för att kunna bedöma barns subjektiva fruktan för förföljelse. Regeringen bör uppdraga åt Migrationsverket att utarbeta särskilda riktlinjer för utredning och bedömning av barns asylskäl. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.7 Synnerligen ömmande omständigheter

I den nya utlänningslag som trädde i kraft den 31 mars 2006 har det genomförts betydande förändringar av regleringen om uppehållstillstånd på skyddsskäl och humanitära grunder. Avsikten är att en större andel skall beviljas uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl i stället för humanitära grunder. Detta är ett riktigt synsätt som Vänsterpartiet ställer sig bakom. Vi är dock

kritiska till den bestämmelse som i första hand ersätter humanitära skäl, nämligen 5 kap. 6 § utlänningslagen som ger möjlighet att bevilja uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter. Uttrycket ”synnerligen” i rättsliga sammanhang är ett mycket snävt begrepp och bör därför bytas ut mot ”särskilt” som ger möjlighet till en något mer generös bedömning. Självordsrisk som styrks av en specialist i psykiatri bör utgöra ett sådant särskilt skäl och utan att denna risk skall behöva vara kopplad till psykisk sjukdom. Därför bör 5 kap. 6 § första stycket 1 ges följande lydelse: ”Om uppehållstillstånd inte kan ges på annan grund, får tillstånd beviljas en utlännings om det vid en samlad bedömning av utlänningsens situation föreligger sådana särskilt ömmande omständigheter att han eller hon bör tillåtas stanna i Sverige.” Detta bör riksdagen besluta.

8.8 Verkställighetshinder

I propositionen med förslag till ny utlänningslag (2004/05:170) s. 192 sägs att ”något beslut om avvisning bör liksom hittills inte fattas då det redan inför ett beslut över en ansökan om uppehållstillstånd står klart att ett avlägsnandebeslut inte skulle gå att verkställa.” Denna regel fanns också i den gamla utlänningslagen, men den tillämpades inte då och tillämpas inte heller nu på ett konsekvent och förutsägbart sätt. Många gånger fattas avvisningsbeslut i uppenbar strid mot förarbetsuttalandet. Det är därför nödvändigt att regeringen återkommer till riksdagen med förslag där regeln förs in i lagtexten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Bestämmelsen i 12 kap. 19 § 2 utlänningslagen, där krav uppställs att utlänningsen inte kunnat återropa verkställighetshindren tidigare eller har giltig ursäkt för att inte ha återropat dem tidigare, står i uppenbar konflikt med artikel 3 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Detta ”botas” inte genom de möjligheter Migrationsverket har att bevilja uppehållstillstånd enligt 12 kap. 18 § utlänningslagen. Regeringen bör därför ta initiativ till en översyn av 12 kap. 19 § utlänningslagen för att bringa bestämmelsen i överensstämmelse med Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.9 Landkunskapen hos Migrationsverket

Numera redovisas Migrationsverket databas ”Lifos” med landinformation om de asylsökandes hemländer på verkets hemsida. Detta är ett stort framsteg eftersom det möjliggör en dialog mellan verket och den asylsökande om innehåll och tillförlitligheten i landinformationen. Nu har dock ett nytt problem visat sig. Det förhåller sig nämligen många gånger så att Migrationsverket bortser från innehållet i sin egen landinformation när det där finns uppgifter som talar för att den asylsökande borde beviljas uppehållstillstånd. Det föreligger ett trängande behov av att Migrationsverkets tjänstemän utbildas i hur landinformationen används i ärendena på ett opartiskt sätt. Regeringen

Fel! Okänt namn på

bör ge Migrationsverket i uppdrag att organisera sådana kurser. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.10 Illegal vistelse

I 8 kap. 12 § andra stycket utlänningslagen anges att en utlänning som avvissats skall lämna landet inom två veckor. Tvåveckorsfristen börjar löpa samma dag som ett lagakraftgående beslut fattats. Många gånger kan det dröja avsevärd tid innan beslutet når till den utlänningen. Inte sällan kan det gå mer än två veckor innan han eller hon får kännedom om beslutet. I alla händelser är tidsfristen så kort att det är helt omöjligt – också med god vilja – att ordna med utresan från Sverige inom denna frist. I andra fall, t.ex. för palestinier som tidigare vistats som gästarbetare i någon av Gulfstaterna, är det omöjligt att inom denna tidrymd ordna tillstånd att resa in i det land dit avvisningen skall ske. Ofta låter det sig överhuvudtaget inte göras.

Konsekvenserna av denna regel blir i nästan samtliga ärenden fullständigt orimliga. Utlänningen har ingen praktisk möjlighet att undvika att vistas ”illegalt” i Sverige. Denna illegala vistelse kommer sedan att hållas emot henne/honom vid varje framtida ansökan om uppehållstillstånd eller besöksvisum. Murbyggandet mot omvärlden håller successivt på att övergå till ett utestängande av människor av annan etnicitet från Europa. Det angivna lagrummet måste ändras så att det av lagtexten klart framgår att utlänningen alltid skall ha skäligt rådrum för att ordna förberedelserna för avresan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.11 Bortre gräns i asylprocessen

Handläggningstiderna för ärenden om uppehållstillstånd har ständigt varit ett stort problem i vart fall under de senaste 30 åren. Det har gjorts återkommande lagändringar och vidtagits andra åtgärder för att försöka komma till rätta med problemen, men utan att några förbättringar åstadkommits fram till i dag. De längsta godtagbara handläggningstider som regleringsbrevet föreskriver har ingen som helst påverkan på verkligheten. Därför måste nu kraftfullare medel tillgripas. En bestämmelse bör införas i utlänningslagen om att den som ansökt om uppehållstillstånd och inte erhållit ett lagakraftgående avslagsbeslut inom 18 månader från ansökan skall beviljas uppehållstillstånd om det inte finns särskilda skäl som talar däremot. Sådana särskilda skäl kan vara att den sökande själv väsentligt bidragit till tidsutdräkten eller har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

8.12 Visumkrav som medel att utestänga flyktingar från Sverige och EU

Visumkrav riktade mot länder där det pågår krig eller omfattande kränkningar mot mänskliga rättigheter är en viktig del av EU:s utestängningspolitik mot flyktingar och andra skyddsbehövande.

Regeringen bör inom EU verka för att korta ner listan över visumpliktiga länder och för att visumkrav inte används för att stänga ute flyktingar och kortsluta Genèvekonventionen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.13 Praxis vid besöksvisum

Den praxis som Migrationsverket tillämpar beträffande besöksvisum innebär en betydligt restriktivare hållning mot sökande från länder, från vilka det tidigare varit vanligt med s.k. avhopp. Det är dock orimligt att straffa helt andra människor på grund av att landsmän, som beviljats besöksvisum, utnyttjat sin mänskliga rättighet att söka asyl. Det är i själva verket ett indirekt angrepp på asylrätten. Det bidrar dessutom till att ge Sverige dåligt rykte internationellt när internationella gäster hindras från att delta i vetenskapliga eller andra sammankomster som arrangeras i Sverige. I förlängningen kan Sverige komma att få svårigheter att få stå som värd för den typen av arrangemang. Socialförsäkringsutskottet har flera gånger uttalat sig för en öppnare praxis, dock utan någon effekt.

Regeringen bör utfärda tydliga riktlinjer för Migrationsverkets handläggning av ärenden som gäller besöksvisum för att den skall genomsyras av en inställning som grundas på icke-diskriminering och humanitet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.14 Flyktingkvoten

På ett område inom flyktingpolitiken har Sverige skaffat sig ett gott internationellt anseende, nämligen genom den årliga flyktingkvot som används för att i samarbete med FN:s flyktingkommissariat erbjuda skydd genom vidarebosättning till personer som befinner sig i ett tredjeland och inte har tillgång till någon långsiktig lösning. Traditionellt har Sverige erbjudit sig att genom kvoten ta emot flyktingar som varit särskilt utsatta, bl.a. sjuka och handikappade flyktingar, och där flyktingkommissarien haft svårt att få fram erbjudanden om vidarebosättning.

I samhällsprogrammet Faktum som sändes av Sveriges Television den 27 mars 2006 gjordes en genomlysning av den nya politiken. Eva Demant, som representerar FN:s flyktingkommissariat i dessa frågor, förklarade i programmet att Sverige under år 2005 tackat nej till att ta emot åtskilliga flyktingar som flyktingkommissariatet bett Sverige ta emot. Sverige använde inte hela kvoten för 2005, 1 700 personer, utan tog bara ut 1 200 personer. Erik

Fel! Okänt namn på

Stenström från Integrationsverket som deltagit i flyktinguttagningarna förklarade i programmet att ”tidigare tog vi ut sådana som kostade massor av pengar, men nu tar vi sådana som inte kostar så mycket”.

FN:s flyktingkommissariat har sju kriterier för vidarebosättning för flyktingar som befinner sig i ett tredjeländ:

1. Skyddsbehov
2. Tortyroffer med vårdbehov
3. Utsatta kvinnor
4. Familjeåterföreningsfall
5. Flyktingbarn och -ungdomar
6. Äldre
7. Flyktingar utan förutsättningar att integreras lokalt

Nu satsar Sverige bara på att ta ut flyktingar ur den första kategorin och med beaktande av deras ”integrationspotential”. Detta har lett till att Sverige har lämnat avslag på många fall som presenterats av flyktingkommissariatet. Sverige bör i fortsättningen utnyttja hela den flyktingkvot som riksdagen fastställt och därvid ta ut särskilt utsatta flyktingar eller flyktingar till vilka flyktingkommissariatet haft svårt att få fram erbjudanden om vidarebosättning. Hänsynstaganden till flyktingarnas ”integrationspotential” bör utmönstras som kriterium för uttagning på kvoten. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Ytterligare försämringar har genomförts beträffande uttagningen av familjemedlemmar till en kvotflykting. Numera kräver man att dessa skall besöka en svensk ambassad för att ansöka om familjeåterförening även om det inte finns någon svensk ambassad i hemlandet och det är stora praktiska svårigheter och hinder att ta sig till en svensk ambassad. Tidigare har kravet på att en ansökan måste inges till en svensk ambassad eftergivits i sådana situationer. Regeringen bör i kommande regleringsbrev till Migrationsverket uppdraga åt verket att återgå till tidigare praxis vad gäller krav på att ansökan om familjeåterförening måste inges via svensk beskickning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En annan mycket allvarlig försämring som helt nyligen genomförts är att numera det enbart tas hänsyn till rena skyddsbehov vid uttagning på flyktingkvoten. Detta leder i vissa fall till djupt stötande konsekvenser. Det kan t.ex. gälla en dotter i en familj som fyllt 18 år och därför blir lämnad ensam kvar i ett hemland där unga ensamstående kvinnor av kulturella skäl har en fruktansvärt svår och utsatt situation. Regeringen bör ta initiativ för att Migrationsverket skall beredas möjlighet att ta nödvändiga mänskliga hänsyn vid uttagning av familjemedlemmar på kvoten även om de fyllt 18 år. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det orsakar Migrationsverket allvarliga problem att budgetåret utgör strikt gräns för genomförande av kvotuttagningarna. Ofta kan det vara omöjligt att hinna genomföra det fysiska överförandet av kvotflyktingen till Sverige under budgetåret. Då blir konsekvensen att platsen på det årets kvot går förlorad. Migrationsverket skulle föredra treåriga planeringsperioder för utnyttjande av flyktingkvoten så att ej utnyttjade platser kan överföras till nästkommande år.

Regeringen bör ta initiativ till att det införs treåriga planeringsperioder för uttagningarna på flyktingkvoten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.15 Asylvisum

EU-ländernas regeringar har under ett antal år både unilateralt och inom ramen för EU-samarbetet strävat efter att konstruera mekanismer för att utesluta asylsökande från EU-territoriet. Resultatet har blivit att det är i det närmaste omöjligt att ta sig till EU för att söka asyl för den som inte har möjlighet att få fram betydande penningssummor till människosmugglare. Därför har allt fler börjat diskutera möjligheten att beskickningar får utfärda visum till skyddsbehövande antingen när dessa befinner sig i hemlandet eller i tredjeländ.

Flera stater, både EU-medlemmar och andra, har redan infört olika varianter av denna möjlighet. Gregor Noll har tillsammans med Jessica Fagerlund vid det danska centret för mänskliga rättigheter gjort en studie i detta ämne för EG-kommissionen som publicerades i april 2002. De menar att de sex EU-länder som redan tillämpar systemet bör utveckla det ytterligare och delge övriga medlemsstater och forskare information om hur det fungerar. De föreslår också att de övriga medlemsstaterna inför liknande system, som dock endast kan och får utgöra ett komplement till det traditionella sättet att söka asyl.

Det finns flera svåra praktiska problem med asylvisum. Några sådana är t.ex. avsaknad av en svensk ambassad i flyktingens hemland, risker för den asylsökande att besöka ambassaden, som ofta kan stå under bevakning, problem med sekretessen gentemot lokalanställd personal vid ambassaden, rädsla att berätta om sina asylskäl medan man finns kvar i sitt hemland, svårigheter att skaffa medicinsk bevisning om eventuella tortyrskador, frånvaro av möjlighet till advokathjälp m.m.

Regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag om en procedur för utfärdande av asylvisum. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.16 Förvar

Att beröva en människa friheten är en ur integritetssynpunkt oerhört ingripande åtgärd som alltid måste vara grundad på preciserade och väl avgränsade förutsättningar och vara den absolut sista utvägen. Frihetsberövandet blir givetvis ännu mer traumatiskt för den som flytt från sitt land för att söka en fristad i ett främmande land. Utifrån dessa utgångspunkter kan inte den nuvarande regleringen i utlänningslagen av förutsättningarna för förvar godtas. De är nämligen mycket vaga och ger stort utrymme för godtycke från tillämpande myndigheter. Det kan heller inte vara acceptabelt att det inte finns någon tidsbegränsning av förvar om det föreligger synnerliga skäl.

Fel! Okänt namn på

Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppgift att se över utlänningslagens bestämmelser om förvar i utlänningslagens 10 kapitel utifrån de tidigare angivna utgångspunkterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.17 Förordnande av offentliga biträden i utlänningsärenden

Sedan lång tid är det Migrationsverket som förordnar offentligt biträde i utlänningsärenden. Det har riktats stark kritik mot hur Migrationsverket hantarer den uppgiften från bl.a. Sveriges advokatsamfund och från Advokater utan gränser, Sverige. Migrationsverket har systematiskt försökt undvika att förordna offentliga biträden som varit kända för att vara kunniga, skickliga och engagerade. Den asylsökande har fått ett offentligt biträde som inte tillvaratagit sin klients intressen.

Den nyanlände flyktingen har i realiteten små möjligheter att välja en jurist som är kunnig och engagerad inom detta rättsområde. Och i de få fall där den asylsökande hunnit få fram ett namnförslag har det i några fall gått så långt att Migrationsverket nekat att förordna advokater som gjort sig kända för att bjuda Migrationsverket hårt motstånd.

Den asylsökande befinner sig i ett sådant underläge att han/hon tvingas acceptera också undermåliga insatser. Advokater står under Advokatsamfundets disciplinära tillsyn. Någon sådan kontroll finns inte beträffande de juristfirmor som Migrationsverket tycks anlita i ökande grad.

Det är mot denna bakgrund oerhört allvarligt att det, i motsats till vad som är fallet i brottmål, i princip är omöjligt att få byta biträde på grund av ombudets oskicklighet eller bristande samarbete. Ändå kan resultatet av en dålig insats från ombudet få minst lika allvarliga konsekvenser i asylärenden som i brottmål.

När Migrationsverket nu även formellt är motpart till den asylsökande i Migrationsdomstolen framstår det ännu tydligare hur orimligt det är att verket skall ha rätten att utse sin egen motpart. Det är jämförbart med om åklagaren skulle utse försvararen i brottmål. Regeringen bör därför lägga fram förslag om återgång till den tidigare ordningen att Rättshjälpsmyndigheten utser offentliga biträden i utlänningsärenden, alternativt att länsrätten utser det offentliga biträdet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 4 oktober 2007

Lars Ohly (v)

Marianne Berg (v)

Hans Linde (v)

Kent Persson (v)

Kalle Larsson (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Elina Linna (v)

Alice Åström (v)